

Wysal (hekaýa)

Category: Hekaýalar

написано kitapcy | 10 мая, 2025

Aýbike ene hem aglady, hem güldi. Aslynda-ha sähel ahmyr yzasy goşulypdyr diýmeseň, gözýaşam begençdendi. Ahmyrmý? Wa-a-h, sorama şony? Bagyrda ba:ş, didede ýaş, ýürekde da:ş bolup galan hijrandyr ol. Hijranam-aýralyk-da, janlarym! Göbek ganyň şu ýere – Ýekesöwüt gyşlagyna damanam bolsa, düýp kökeniň aňynda, ho-ol towlanyp dumana gaplanyp ýatan derýanyň – Jeýhunyň Kelif daglaryna ýetip, egremçe ýasaýan ýerinde – Garkyn obasynda ýatyr ahyry! Ykbalyň bu günki oýnuna näme diýersiň?! Birwagtlar ata-babalaryň atly-eşekli, düýeli, ýabyly gaýdan ýerinden bu ýere otly ýol geldi oturyberdi. «Türkmenistandan otly ýol çekiljekmiş» şow-şowy ýaýranda togsany tegelän Aýbike ene däl, bu ýeriň tutuş jelegaýy-halaýygy haýrana galdy.

Aýbike ene-hä gorkdam. Gübürdäp, ýer sarsdyryp gelende şapadaň

çalyşýan oglanylaryň arasynda agtygy Babyşy görende gara jany galmady. Ellerini galgadyp, gyňajyny taýak ýaly edip, garry göwre olaryň yzyndan galgap gitdi.

– Waý-eý, garagollar, gaty golaýyna barmaň-a! Gyý-w, Babyş, nırä dazlap barýaň, birden demine soraýmasyn-a, garabagtym...

Oglanylaryň biri yzyna gaňrylyp, el salgady:

– Demine sorar ýaly aždarha däl-ä bu, otly diýilýä muňa.

Demi tükenere gelen ene daljygyp, bezbeltek urdy:

– «Haş-haş» urup durşuny görseň, şire-gaplaňa-da meňzemän duranok, sary giden ýürek elheder alyberýä-dä, janlarym.

Baý-buw, gorkany gut boldy weli, indi garry göwre özünü ýedi gat asmana gidendirin öýtdi. Begenmegem begenmekmi! Görüp otursalar, bu otlynyň Türkmenistandan mata-marlykmy, süýjikökemi, egin-eşikmi, aýakgapmy, nepýagmy... getirmedik zady ýok eken-ä!

Ine, şundanam mücesi jübä salaýmaly garry göwrä bir galgyn düşdi. Bir soran zady:

– Jemşit janyň sünneti haçana goýuldy? – diýen söz boldy. «Ussa ýene iki hepededen dolanjak» diýipdir» diýen jogaby eşidendenem, gyrmýldysy artdy. Kiçi gelni Gyrmazy: «Bir küye-hýýala münene meňzeýäň-le enesi, bizden näme delalat?» diýende, bar aýdanam:

– Bitenden soň bilersiňiz. Sen gowusy, maňa şo otly bilen gelen matadan bir ýorganlyk, ýorgana ýeter ýalam pamyk tapyp getir.

Bular bitensoňam Aýbike ene ynjalmary. Gözi bilen bir ujunu garry erigiň biline ildirip, kendirden ýüp iýsip oturan ogly Babyly gözläp tapdy.

– Jan balam, elem görme-de, sen meň şu ýumşumy bitir...

Pygamber ýaşyna aýak basan gyrçuw sakgal adam käbesiniň daşy göm-gök damar, aýasy gataňsy ellerini sypalady:

- Eje, beýle bitmez ýaly näme ýumuş ol?
- Maňa ata ýurtdan getirilen sapak gerek. Ak bolsun özem.

Mundan artyk sowal berse tykyrganly jogap eşitjegini bilen Babyl hortap eginlerini bir gysdy-da, ýerinden turdy.

Onuň ugry aglabा ýüküni Türkmenistandan getirýän Semender täjiriňkä boldy. Bir çäýnek çäý içer salymdan akly-gökli, inçeli-ýogynly sapak bilen gapydan giren oglunuň görende, Aýbike enäniň halys ýukalan dodagy bilen kemperip giden eňegi begenjinden ýaňa bir ýerde durmadı. Ine, şondanam gerekli zatlaryny jem eden ene içki jaýdan çykmadı. Gelinleri, goňsy-golamlary ýanyňa baryberse-de, kän ýüz bermedi. Diňe çäýsyran wagty: «Hany, Ogulbeg ýokmy? Oda gatnaýan ýaly hemiše hasasyny tyrkyldadyp gelibererdi-de, tüýküligine düwnüp. Ýok bolsa, bar: «Enem bileje çäýlaşaly» diýýä» diý-de, gapa çykyp gygyr. Ýüz ýaşyň bärşini sermeläp ýörenem bolsa, gulagy jam ýalydyr» diýer, bolany!

Bu gün weli, şo gylygynam goýdy. Kellesini gaýym egip, ýüzünü içerik Günü bolluk bilen düşürýän äpişgä tarap edip, özem giň ýeňi päsgel bermezi ýaly çermelensoň, halys eti çekiliп, ataşgire meňzäp giden elliри iňňani aşak-ýokary kä batly, kä haýaljykdan inderýän hepbik ýaly göwre bir gapdala çalaja gysardy. Kellesiniň ýassyga ýetenin taň bolaýdy. Gün ir guşlukdan ýaňy geçenem bolsa, birhili ymyzganasy geldi. Sol elini owalary oýulyp, kirpikleri seýrekeln göreçlerine perdeläp, gabaklaryny bir-birine ýetirdi. Ýok, kişdäniň daşy ýaly ýukalyp giden gabaklaryň özi bir-birini tapdy. Şondanam birgeňsi düýşüň gujagyna düşdi.

...Uzyn hatar tutup, aňyrsy görünmeýän otlynyň edil öňuni çekip barýan Symrug guşmuş. Ganatlaryny ýaýyp, barha pelpelleýär weli, gidip barýanyň demir aýaklary «şakyr-şakyr» edip, asyl ýere galtaşmajak bolýamyş. «Waý-ý, guş atyma doneýin!» diýip,

Aýbike ene-de galkyjyklap otyrmyş üstünde. Baý-buw, otly agyn çaga-çugadan doly. «Awaza barýas. Deňze suwa düşeris hezil edip. Dynç döwrümizi şol ýerde geçireris» diýşip, jagyl-da-jugul. Özlerem dürlü dilde – türkmen, özbek, täjik, puştun, aýmak, buluç dilinde şeýle bir şadyýan gürleşýämişler. Göýä bilbil saýraýan ýaly. «Balalam, siziň hemmäniň Ýekesöwüdiň, Ilerki Garkyn obasynyň çagalarymy?» diýip sorasa, biri «Mazary-Şerifden», beýlekisi «Akjadan», gapdaldaky garajürjeneje, burunlajyk oglanjyk «Çardepeden» diýýä. Görse bularyň içinde ýaňy bir mücäni dolduran körpe agtygy Derkar hem barmyş. «Wah, o «deňiz» diýýäniňiziň saý ýerine suwa düşeweriň, birden gark bolaýmaň, jan balalarym». Şeý diýýämişem weli, jigeriň düýbünden gaýdan bir seda bokurdaga gelip duruberýämiş: «Ah-h, ata ýurtda çaykanýan şol suwdan gark bolup, şol ýerde tümmek bolmak meň bagtyma ýazylsa bolmaýamy, jan Alla?!».

– Wah, bozgunç ysyna doneýin, ölmäňkäm ata Watana zyýarat etmek nesibämem bar eken-ä men garybyň...

Tebşiräp, halys nemi guran dodaklardan soň näme çykany öz gulagyna-da eşidilmedi. Ganatlaryny barha giňden gerýän Symrug bolsa öňe myçyp, töwerekdäki geň-taňlygy, görülmedik gözelligi bilen üstündäkileri aňk edip barýarmyş. Özi guşa dönen göwre bolsa hasam telwasly. Heýem, gulpaklyja gyz wagty gözde galan, öçmez bolup ýürege siňen, gemre baglap arzuwa öwrülen, şol şugla bilenem ömür salyna kürek bolup ýören Watan ezizligi gözüne sürme edäýmeli bolup durar-da, garlawac ýalyjak bolup duran göwre atygsyramazmy eýse?!

Symrug guş hakyt adam dilinde gürleyärmiş:

– Gaýdamyzda muň üstüni süýji-kökeden, bu barýan çagalar okar ýaly kitap-depderden, garaz, gerekli zatlardan dolduryp gaýdarys.

Enäniň guşy uçýar:

– Ozalam Babyş jan dagy özi ýaly çagalar bilen Türkmenistanyň

gurup beren mekdebinde okaýar-da. Wiý, ony diýsem, sünnetlejek bolup ýören Jemşit janymyzyň göbegem Türkmenistanyň gurluşykçylarynyň gurup giden bábekhanasynda kesilipdi-dä...

– Enesi, näme samrap ýatyrsyňz. Çaýyňza çykmadyňz-a, turuň!

Hasanaklap galanda, başyndan başbogusy sypyrylan ene äm-säm boldy. Elini aýlanda, guramış üçin kesip-biçen gökli-gyzyllı mata bölejikleri barmaklaryna ilişip, dyr-pytrak boldy. Ýakasyna elini ýetirip, begenjeginem bilmedi, gynanjagynam. «Şükürim kändir, Biribar. Giden syrgyn bolup oturan ogul-gyzy, agtyk-çowlugy meň naçar başyма atyp, mundan dört ýyl ozal bakyýa göç eden kakalary Rozynyň ady dakylan çowluk han-ha, emedekläp ýör. Baş ogul, üç gyzyň, olardan örňän bala-çagalaryňam günü özlerinden geçýär. Göbegi bări gömlenem bolsa, ýöne hemmesiniň gözü gaýrada-da. Ol ýerden öwsen şemalam ata Watanyň ysyny getirýär-ä...».

Äpişgeden keseligine urýan Gün zireleri ovalary halys içine çöken, çöňnelißen göreçleri gamaşdyranda, göwnüne şol zireler yzda galan ömrüň salgymalary ýaly bolup göründi. Birdenem hasyr-husur hersi bir reňkdäki, iň ulusy şapbat ýaljak matalara ýapyşdy.

– Ýetişdireýin-ä men muny.

Gyrmyzy delmundy:

– Çaýa çykaýyň, ýa bări getireýinmi?

– Sowançaýy soňam içse bolar, galan işiň weli petine gar ýagar.

Bu jogaba gözünü tegelän gelin gapydan çykdy. «Garry – gaýrat» diýleni boldy. Ertesi günorta çaýyna Aýbike ene bitiren işini alyp çykdy. Daş işige baryp, elindäki ýorgançanyň ortarasыndan tutup, ýazyp goýberdi. Dürli matalaryň böleklerinden küstüň öýüne meňzeş edilip tikilen, ýok «agyn dokalaýan ýaly-la bu» diýdirýän galyňdan ýumşajyk, keseligine ak matadan pugtaja

edilip köklenen ýorgan älemeşara meňzedi duruberdi. Tas gözüne degräýjek bolup synlan, çybyk ýaly bolup galan elli bilen sypalan, gapdaly meňlige burnuna ýetirip, ysgan ilki Ogulbeg garry boldy. Dilem dek durmady:

– Gelin wagtyňdan galan bir heýjan gatan sanaç ýaly bolan böwrüňe dürtüp goýmandyr-ow...

Aýbike ene elini salgady:

– Gepletseň, köne guduk ýaly hüňlär durar bu. Baryň, gowusy, Rozy jan bilen Jemşit jany getiriň. Me, ýazyň ýorgany keçäniň üstüne! Üstünde ýatyryp, yrymyna görä birkuç gezek togalaň...

Diýlenine mähetdel, düňküldesip gelen körpeler täzeje matanyň sysy kokap duran, ýumşakdan ýakymly ýorganyň üstünde däbşeneklesip, togalanyp, baý, hezil etdiler-ä! Begenjinden, tolgunjyndan bokurdagy hykga dolan Aýbike ene elini Ogulbeg garrynyň hökgerip giden egnine atdy:

– Bu ýorgançany ýapynyp Jemşit jan sünnete ýatsa, üstünde düýp Watany bar ýaly bolar durar. Sebäbi muň matasam, pamygam, sapagam Türkmenistandan gelen, bilseňiz. Muny ýapynan arkaly duýar özünü.

Gelinleriň biri ýorgançany silkip aldy-da, ýokary galdyrdy. Gyzy, sary, gök, ýaşyl, mämişi, ak... mata bölejiklerinden guramış edilensoň, ol sähranyň bahardaky keşbiniň bir bölegi ýaly owadandy.

**Gurbannazar ORAZGULYYEW,
ýazyjy.**